

Pre-service Teachers' Opinions about Causes of Environmental Problems, Solutions and Education

Adil TÜRKOĞLU*

Ümran ŞAHİN**

ABSTRACT. That there are people on earth since the day it showed itself with environmental issues, today reached much larger dimensions, the solution difficult. People about environmental awareness, environmental education be reached to explain what would happen if the results of environmental pollution. The purpose of this pre-service teachers of environmental problems, solutions and evaluate the opinions of education. Pre-service teachers' views be taken into the study, the research has been designed as a descriptive study. A total of 295 pre-service teachers attending to primary school teaching and science education departments at the faculty of education in Pamukkale University participated to this descriptive study. A questionnaire developed by Maskan and friends was used to collect the data. According to the findings showed that pre-service teachers of environmental problems by accepting the alarming environmental problems today reported that won an international qualification. In addition, written and visual media's interest is insufficient to conclude on the environment has been reached. Pre-service teachers as the cause of environmental problems in 59% of people show itself.

Keywords: Environment, environment education, environment problems, teacher education, pre-service teacher.

* Prof. Dr., Adnan Menderes University, Faculty of Education, Aydın, Turkey.
E-mail: aturkolu@adu.edu.tr

**Res. Assist. Dr., Pamukkale University, Faculty of Education, Denizli, Turkey.
E-mail: umransahin20@gmail.com

SUMMARY

Purpose of this study to inform people about the environment and environmental education is necessary about environmental issues to have noticed. In particular, teachers who will provide training in schools is important to inform. Therefore, it causes environmental problems of teachers, training and solutions aimed to determine the views.

This research, the causes of environmental problems of teachers, education and general screening to determine their views on the solution type, is a descriptive study.

Population of the research in 2010-2011 academic year studying at Pamukkale University Faculty of Education, the field of environmental education teachers creating lessons are.

In the study, data collection instrument, Maskan, Efe, Gönen and Baran(2006) was used scaled developed by. For the study, collected data were analyzed using SPSS package program.

In the study, the following conclusions were reached. Teacher candidates alarming level of environmental problems recognizing that an international nature of environmental problems today state that won. %59 of prospective teachers as a cause of environmental problems, people have to show itself. Teacher candidates will be conducted by the people of the solution to environmental problems are symptoms. Teacher candidates environmental education courses in educational institutions in Turkey to are of to opinion is not given enough space. At the same time in faculties of education are of the opinion that this matter is insufficient.

Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarının Nedenlerine, Çözümlerine ve Çevre Eğitimine İlişkin Görüşleri

Adil TÜRKÖĞLU*

Ümran ŞAHİN**

ÖZ. İnsanın yeryüzünde var olduğu günden bugüne kendini göstermiş olan çevre sorunları, günümüzde çok daha büyük boyutlara ulaşmış, çözümü zorlaşmıştır. Çevre hakkında insanları bilinçlendirmek, çevre kirliliğinin sonuçlarının neler olabileceğinin farkına vardırabilmek için çevre eğitimine gidilmektedir. Bu araştırmanın amacı da öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, çözümlerine ve çevre eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada öğretmen adaylarının görüşleri alınacağından çalışma tarama modelinde betimsel bir araştırma olarak desenlenmiştir. Araştırmaya Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliği programında okuyan 269 öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Maskan, Efe, Gönen ve Baran (2006) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı, Croanbach Alpha değeri 0.81'dir. Araştırma bulgularına bakıldığında genel olarak öğretmen adayları çevre sorunlarının endişe verici düzeyde olduğunu kabul ederek çevre sorunlarının günümüzde uluslar arası bir nitelik kazandığı belirtilmişlerdir. Ayrıca yazılı ve görsel medyanın çevre konusundaki ilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının %59'u çevre sorunlarının nedeni olarak insanın kendisini göstermişlerdir. Buna bağlı olarak da öğretmen adayları çevre sorunlarının çözümünün de insanlar tarafından gerçekleştirileceğini vurgulamışlardır. Bunun içinde çözümün örgün eğitimin bütün kademelerinde yapılacak çevre eğitiminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: çevre, çevre eğitimi, çevre sorunları, öğretmen eğitimi, aday öğretmen

*Prof.Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Aydın, Türkiye. E-posta: aturkolu@adu.edu.tr

** Arş. Gör. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli, Türkiye. E-posta: umransahin20@gmail.com

GİRİŞ

Yaşamakta olduğumuz dünyada; insanın yaşamsal alanı olan doğa daha az yer tutmaktadır. Bunun yerine insan kendisini teknolojiye bağımlı kılmıştır. Oysaki hızla artan nüfus, çarpık kentleşme, azalan, yok olan kaynaklar, enerji tüketimi, çeşitli yollarla çevrenin kirlenmesi insanlara doğayı hatırlaması gerektiğini bildirir. Günümüzde çevre sorunu uluslar arası bir sorun hale gelmiş ve çözüm arayışı içine girilmiştir. Bireylere bilinçli bir çevre eğitimi verilmesiyle çevre sorunlarının üstesinden gelinebileceği düşüncesi uluslar arası bir çözüm olarak görülür.

Çevre kavramı için çeşitli bilim dallarına göre farklı tanımlamalarda bulunulur. Sözlük anlamı ile çevre; bir şeyin yakını, etrafı, dolaydır. Gökdayı'nın tanımlamasına göre; çevre insanların ve diğer canlıların yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, tüm canlı ve cansız nesnelere (Gökdayı, 1997). Biyolojideki tanımı ise bir organizmanın ya da bir parçasının üzerinde etki yapan dış etkenler topluluğu olarak verilmektedir (Karol, Suludere ve Ayvalı, 1998). Tüm tanımlamalarda dikkati çeken nokta çevre için canlıların yaşam alanı ifadesinin kullanılmış olmasıdır. Dolayısıyla en genel anlamda diyebiliriz ki çevre; insanın ve diğer tüm canlı varlıklar ile doğanın bir bütün içinde bir arada olmasıdır.

Canlıların yaşam alanı olan çevre; günümüzde insanlar tarafından bilinçli ya da bilinçsiz olarak yok edilmektedir. Dünyanın hemen her yerinde görülen çevre sorunları farklı nedenlerle ortaya çıkmaktadır; aşırı nüfus artışı, çarpık kentleşme, enerji problemi, ormanların ve tarım alanlarının yok edilmesi, kirlenen çevre sorunlarından bir kaçıdır.

İnsanoğlunun çevreyi değiştirme isteği, onu günümüzde iklim değişikliği, biyoçeşitliliğin azalması gibi birçok küresel çevre sorunuyla mücadele etmek durumunda bırakır. Bu sorunların çözümünde en önemli adım sürdürülebilir dünya görüşünün yeni nesillere öğretilmesidir (Budak, 2008). Dolayısıyla günümüzde giderek erken yaşlarda verilmesi gereken çevre eğitiminin rolü gelecek nesillerin daha duyarlı olması adına önem kazanmaktadır.

Çevre eğitimi; toplumun tüm kesimlerinde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, kalıcı ve olumlu davranış değişikliklerinin kazandırılması ve doğal, tarihi, kültürel, sosyo-estetik değerlerin korunması, aktif olarak katılımın sağlanması ve sorunların çözümünde görev alma olarak tanımlanabilir (www.cevreorman.gov.tr).

Topluma çevre bilincinin verilebilmesi ve çevre sorunlarına karşı önlemlerin alınması eğitimden geçer. Bu konuda bilinçlenmemiş ve eğitilmemiş bir toplum, yaşadığı dünyayı kendisinden sonra da kullanacağını

düşünemez. Çevrenin korunması, onu en çok etkileyen insanın bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi ile mümkündür (Dinçer, 1996).

Çevre ile ilgili sorunların niteliğini anlayabilmek, çözüm önerileri getirebilmek, doğa ve diğer canlılar ile uyum içerisinde yaşayabilmek için toplumların ekoloji ve çevre bilimleri ile tanışıklığı gerekmektedir. Bireylerin çevreyle ilgili davranışlarında değişikliklerin meydana gelmesi, insan ve diğer canlıların birbirleriyle ve çevre ile olan ilişkilerinin yani temel ekolojik olayların kavranmasıyla olasıdır. Toplumu oluşturan bireylerin insan ve çevre sağlığı konusunda yeterli düzeyde eğitilmesi sonucunda, birey davranışlarında istenilen değişiklikler oluşturulabilir. Böylelikle sağlıklı nesiller yetiştirilme şansı yaratılmış olur. Toplumun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesindeki amaçlardan biri, siyasal erkin çevreyle ilgili karar ve uygulamalarının izlenebilmesini ve olası yanlışlarına bilinçli ve bilgili olarak karşı çıkılabilesini sağlamaktır. Dünya nüfusunun artışına paralel olarak mevcut besin ve enerji kaynaklarının yetersizliği ve çevre kirliliği gibi temel sorunların çözümlenmesinde bilinçli, planlı ve kalıcı yaklaşımlar için eğitim temel unsurdur (Ünal, Mançuhan ve Sayar, 2001).

Çevre eğitiminin amacı, gelecek kuşaklara sağlıklı ve temiz bir çevre bırakılabilesi için bireyin çevre ile ilgili konularda duyarlılık kazanması, bilinçli olmasını sağlamaktır (Doğan, 1997).

Buradan hareketle bu çalışmada da gelecek nesillere çevre bilincini kazandıracak olan öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, eğitimi ve çözümlerine ilişkin görüşleri saptanmak istenir.

Araştırmanın Amacı

Bugüne kadar çevre, insanların çevreye karşı yaptığı olumsuz faaliyetlerden etkilenir. Fakat insanlar çevrenin olumsuz etkilendiğini uzun bir süre fark edemezler. Çünkü çevrenin kendini yenileyebilme özelliği vardır. Zamanla insanların çevreye olan olumsuz etkileri arttıkça çevrenin kendini yenileyebilme özelliği yetersiz kalır. Bununla beraber ortaya çıkan çevre sorunları insanlar tarafından fark edilmeye başlanır. Çevre hakkında gereken bilincin sağlanamaması çevre sorunlarının giderek artmasına yol açar. Çevre sorunları zamanla tüm dünyayı etkileyecek düzeye gelir. Bu küresel çevre sorunlarının sonucu olarak, insanlık önemli sorunlarla karşı karşıya bulunur (Prokop'dan çev. Ural, 1994 akt. Aydın). Dolayısıyla insanları çevre hakkında bilgilendirmek, çevre sorunlarının farkına vardırabilmek için çevre eğitimi gereklidir. Özellikle de okullarda bu eğitimi verecek olan öğretmenlerin bilgilendirilmesi önemlidir. Bu nedenle de öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, eğitimi ve çözümlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu temel amaç doğrultusunda da şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin görüşleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?
3. Öğretmen adaylarının çevre eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?
4. Öğretmen adaylarının çevre sorunlarının çözümlerine ilişkin görüşleri nedir?
5. Öğretmen adaylarının çevre eğitime ve çevre sorunlarına ilişkin görüşleri cinsiyet ve branş değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, eğitimi ve çözümlerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar, 2002).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2010-2011 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan, çevre eğitimi dersini alan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Eğitim fakültesinde çevre eğitimi dersi fen bilgisi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde verilmektedir. Dolayısıyla evreni fen bilgisi ve sınıf öğretmenliği bölümündeki öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çevre eğitimi dersi fen bilgisi öğretmenliğinde ancak 3.sınıf bahar döneminde verilirken sınıf öğretmenliği 2.sınıf güz döneminde verilmektedir. Dolayısıyla örnekleme de fen bilgisi öğretmenliği 4.sınıfta (125) ve sınıf öğretmenliği 2. sınıfta (194) bulunan toplam 319 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Ancak 319 öğretmen adayından yalnızca 269 tanesine ulaşılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Maskan, Efe, Gönen ve Baran(2006) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçek üç bölümden ve 28 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin 8 soru, İkinci bölüm çevre sorunları ve eğitimine ilişkin görüşleri belirlemeye yönelik 11 madde, üçüncü bölümde ise çevre sorunlarının eğitim, kaynak ve çözümlerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik 6 madde yer almaktadır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı ise (Cronbach Alpha) 0.81'dir. Ölçeğin ikinci bölümü 4'lü likert tipli olup seçenekler "Tamamen katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" şeklindedir. Katılma derecesi aralıkları n-1 /n formülü kullanılarak bulunur. Hesaplama sonucu 1 ile 4 arasındaki aralık genişliği 0.7 olarak belirlenir.

Verilerin Analizi

Araştırma için toplanan veriler SPSS paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde (%) ve t testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, Çevre Eğitimi dersini alan Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü ikinci sınıf ve fen bilgisi öğretmenliği bölümündeki 4. sınıf öğretmen adayları ile sınırlıdır.

2. Araştırma 2010-2011 öğretim yılı bahar dönemi ve örneklem olarak alınan öğretmen adaylarının sayısı ile sınırlıdır.

BULGULAR

Öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, eğitimi ve çözümlerine ilişkin görüşlerini içeren bulgular aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi; öğretmen adaylarının çevre sorunlarının ilişkin görüşleri nedir? şeklinde belirtilmişti. Bu alt probleme cevap vermek amacıyla öğrencilerin ölçekteki maddelere verdikleri cevaplar analiz edilir ve tablo halinde gösterilir.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik görüşlerini betimleyen istatistik değerler

Maddeler	Xort	Ss	Katılma
1.Bana göre var olan çevre sorunları endişe verici düzeydedir.	3,15	0,83	Katılıyorum
2. Çevre sorunları günümüzde uluslar arası bir sorundur.	3,43	0,66	Tamamen Katılıyorum
3. Çevre sorunu sadece ulusal bir sorundur.	1,81	0,65	Katılmıyorum
4. Bana göre yazılı ve görsel medya çevre sorunlarına yeterince yer vermiyor.	3,06	0,62	Katılıyorum

Analizlere baktığımızda öğretmen adayları çevre sorunlarının endişe verici düzeyde olduğunu ve çevre sorununun uluslar arası bir sorun olduğunu kabul etmektedirler. Uluslar arası boyutta düşünmezsek hiçbir zaman atmosfer, deniz kirliliği, çevresel bozulma gibi büyük problemler çözülemez. Ayrıca “yazılı ve görsel medya çevre sorunlarına yeterince yer vermiyor” maddesine de katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Maskan ve arkadaşlarının(2006) yaptıkları çalışmaya göre de katılımcıların %45,4’ü yazılı ve görsel medyanın çevre sorunlarına yeterince yer vermediğini, %66,7’si çevre sorunlarını endişe verici düzeyde olduğunu düşünmektedirler.

Araştırmanın ikinci alt problemini oluşturan ve ölçeğin üçüncü bölümünde yer alan “size göre çevre sorunlarının nedeni nedir?” sorusuna öğretmen adayları; insanlar, doğal etkenler, insanlar ve doğal etkenler ile birlikte ve diğer seçeneklerinden %59 oranla insanlar cevabını vermişlerdir. İkinci sırada ise %39 oranla insanlar ve doğal etkenler seçeneği yer almaktadır. Bu bulgu Maskan ve arkadaşlarının(2006) yaptıkları araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmaya göre de öğretmen adaylarının %57’si çevre sorunlarının kaynağını insanlar olarak görmektedirler. Erdoğan ve Ejder’in 1997 yılındaki çalışmasında çevre sorunlarının başlıca etkeni olarak insan unsurunu göstermişlerdir. Ve normal şartlarda kendi kendine temizleme özelliği olan doğanın insanların faaliyetleri sonucunda kirlendiğini ve kendi gücünü aşan bu kirlenmeyi temizleyemediği açıklamasında bulunulmuş (Erdoğan ve Ejder, 1997).

Araştırmanın üçüncü alt problemi ise; öğretmen adaylarının çevre sorunlarının çözümlerine ilişkin görüşleri nedir? Şeklindedir. Bu kategoride üç madde bulunmaktadır. Ölçekteki 15. madde “Türkiye’de çevre bilincini artırmanın en iyi yolu ne olabilir?”, 16. madde “Çevreyi korumak ve çevre kirliliğini önlemek öncelikle kimin görevi olmalıdır?” ve 17. madde “Çevre

sorunlarının çözümünde sorumlu yurttaş girişimlerinin yetersiz olmasının sebebi ne olabilir?” sorularının cevaplarının frekans ve yüzdeleri alınmıştır.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının çevre sorunlarının çözümlerine yönelik görüşlerine ilişkin frekans ve yüzdeler

	f	%
1.Örgün eğitimle çevre eğitimini vermek	165	61,3
2. Yaygın eğitimle çevre eğitimini vermek	20	7,4
3. Yazılı ve görsel medyayı etkin kullanmak	63	23,4
4. Çevre örgütlerinin faaliyetlerinin artırılması	21	7,8
Çevreyi korumak ve kirliliği önlemek öncelikle kimin görevi	f	%
1. Hükümetin	28	10,4
2. Vatandaşın	197	73,2
3. Çevre örgütlerinin	16	5,9
4.Eğitim ve öğretim kurumlarının	28	10,4
5.Çevre eğitiminin yetersizliği	163	60,6
6. Hükümetlerin çevreye olan ilgisizliği	37	13,7
7. Çevre örgütlerinin yetersizliği	23	8,5
8. Yazılı ve görsel medyanın çevre sorunlarıyla az ilgilenmesi	46	17,1

Tabloyu incelediğimizde çevre sorununun çözümünde vatandaşlara çevre bilincini artırmanın en iyi yolu olarak örgün eğitimle çevre eğitimi vermek (%61) maddesi yer almaktadır. Maskan ve arkadaşlarının(2006) yaptığı araştırmada da bu madde en yüksek oranı almıştır (%62). Daha sonra ise %23'lük bir oranla yazılı ve görsel medyayı etkin olarak kullanmak yer almaktadır. Çevreyi korumanın ve çevre kirliliğini önlemek ise öncelikle %73'lük bir oranla vatandaşın görevi olduğu sonucuna ulaşılmıştır Daha sonra ise eşit olarak (%10,4) hükümet ve eğitim-öğretim kurumları olarak belirlenmiştir. Çevre sorunlarının baş kaynağı olarak insanlar gösterilmiştir. Buna bağlı olarak da çevre sorununa çözüm olarak da yeterli ve erken dönemde verilecek olan çevre eğitimi olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırma bulgularına göre; çevreyi korumak ve kirliliği önlemek öncelikle %73'lük bir oranla vatandaşın görevidir. Bu bulgu 1992'de yayımlanan Rio bildirgesi ile örtüşmektedir. 1992'de Rio'da yapılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansın sonucunda yayımlanan bildireye göre “çevre sorunlarının en iyi şekilde bütün ilgilenen yurttaşların ilgili düzeylerdeki katılımı ile çözülebileceği” vurgulanmaktadır.

Çevre sorunlarının çözümünde sorumlu yurttaş girişimlerinin yetersiz olmasının sebebi olarak çevre eğitiminin yetersiz olduğu (%60,6) sonucuna ulaşılır. Bir diğer faktör ise yazılı ve görsel medyanın çevre sorunlarıyla az ilgilenmesi (%17,1) denilebilir. Bu sonuçlar Maskan ve arkadaşlarının(2006) yaptıkları araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Bu araştırmaya göre de çevre sorunlarının çözümünde sorumlu yurttaş girişimlerinin yetersizliğine neden olarak %78'lik bir oranla çevre eğitiminin eksikliği sonucuna ulaşılır. Demirkaya (2006) araştırmasında da; çevre sorunlarının farkına vardırılması açısından kitle iletişim araçlarının etkisini vurgular. Türküm (2006) de çalışmasında çevre sorunlarının çözümünün insanların bilinçlendirilmesi ile gerçekleştirilebileceğini vurgulamıştır. Şahin, Cerrah; Saka Ve Şahin'in 2004 yılında yüksek öğretimde yaptıkları çalışmaya göre özellikle aktif öğrenci katılımı ile gerçekleştirilen çevre eğitiminin etkili olduğu belirtilmiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi ise; Öğretmen adaylarının çevre eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir? şeklindedir. Bu alt probleme cevap vermek amacıyla öğrencilerin ölçekteki maddelere verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının çevre eğitimi konusundaki görüşlerini betimleyen istatistik değerler

MADDELER	Xort	Ss	Katılma Düzeyi
1. Bana göre Türkiye'deki eğitim kurumlarında çevre eğitimi dersleri yeterince verilmemektedir.	2,99	0,69	Katılıyorum
2. Eğitim fakültelerinde çevre eğitimi dersleri yeterli verilmemektedir.	2,67	0,7	Katılıyorum
3. Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında çevre eğitimine yeterince önem verilmemektedir.	2,72	0,78	Katılıyorum
4. Kamuoyunda çevreye karşı duyarlılığı artırmada Türkiye'deki Çevre Örgütlerinin faaliyetlerini yeterli bulmaktayım.	2,03	0,63	Katılmıyorum
5. Bana göre çevre bakanlığı çevreyi korumak için toplumu bilinçlendirme çalışmalarında yetersiz kalmaktadır.	3	0,62	Katılıyorum
6. Üniversitelerde öğretmen yetiştiren programlarda var olan derslerin içeriği çevreye dönük iyi davranış biçimi oluşturacak şekilde düzenlenmemiştir.	2,61	0,75	Katılıyorum

Tabloyu incelediğimizde; öğretmen adayları, Türkiye’de çevre eğitimi derslerine yeterince yer verilmediğini düşünmektedirler. Atasoy ve Ertürk’ün(2008) yaptıkları çalışmada da ilköğretimde verilen çevre eğitiminin kalitesi, kapsamı ve derinliği ile ilgili olumsuz ve yetersiz sonuçlar ortaya çıkmıştır. Maskan ve arkadaşlarının(2006) yaptığı araştırma sonucuna göre de öğretmen adaylarının %54,6’sı çevre eğitimi derslerinin yeterli düzeyde verilmediğine katılmaktadırlar. Benzer bir bulgu da Aktepe ve Girgin’in (2005) ilköğretim öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada rastlanır. Araştırmaya göre öğrencilerin büyük çoğunluğu okullarındaki çevre eğitimini yeterli bulmamaktadır. Buna bağlı olarak da okullardaki öğrenciler zorunlu olarak çevre eğitimi dersi almaya isteklidir sonucuna ulaşılır. Yine eğitim fakültelerinde çevre eğitimi dersleri yeterli verilmemektedir maddesine katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu maddeye paralel olarak yer alan “üniversitelerde öğretmen yetiştiren programlarda var olan derslerin içeriği çevreye dönük iyi davranış biçimi oluşturacak şekilde düzenlenmemiştir” maddesine de katılıyorum düzeyinde cevap vermeleri üniversitelerdeki çevre eğitimi derslerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucuna göre var olan dersler de yetersiz olarak belirtilir. Demirkaya’nın (2006) yaptığı araştırma sonucunda da benzer sonuçlar çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda da; yükseköğretim kurumlarında çevre mühendisliğinin dışında sosyal bilimler, iktisat, hukuk, jeoloji, tıp gibi bilim dalları içerisinde de çevre derslerine yer verilmesi gerektiği vurgulanır. Çevre bakanlığının çevreyi korumak için toplumu bilinçlendirme çalışmalarının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğretmen adayları “kamuoyunda çevreye karşı duyarlılığı artırmada Türkiye’deki çevre örgütlerinin faaliyetlerini yeterli bulmaktayım” maddesine katılmıyorum düzeyinde cevap vererek çevre örgütlerinin faaliyetlerini yetersiz bulunduğu ifade edilir. Buna sebep olarak da Türkiye’deki çevre sorunlarına karşı duyarlılığın ya da çevre hareketinin yakın tarihte, 1978’de başlamasını gösterebiliriz. Mc Keaown-Ice’in (2000)yılında Amerika’ da yaptığı çalışmaya göre de hizmet öncesi öğretmen eğitimi programında çevre eğitiminin durumunun çok iyi bilinmediği vurgulanır. Ayrıca Amerika’daki öğretmen eğitimi programlarının çevre eğitiminin sistematik bir şekilde düzenlenmediği açıklanır.

Tablo 4. Zorunlu çevre eğitiminin hangi kademede zorunlu olması gerektiğini gösteren frekans ve yüzde değerleri

Öğretim Kademesi	f	%
1. Anaokulu	12	4,5
2. İlköğretim	89	33,1
3. Orta öğretim	23	8,6
4. Üniversite	11	4,08
5. Bütün okullar	134	49,8

Tablo 4’te de görüldüğü gibi, “size göre hangi düzeydeki okullarda çevre eğitimi dersleri zorunlu olarak verilmelidir?” maddesine öğretmen adayları; anaokulu, ilköğretim, orta öğretim, üniversite ve bütün okullarda seçeneklerinden %50,6’lık bir oranla bütün okullarda cevabını verirler. Maskan ve arkadaşlarının(2006) yaptıkları çalışmada da öğretmen adaylarının %55’i bütün düzeydeki okullarda çevre eğitiminin zorunlu olması gerektiğini belirtirler. Özdemir’in (1998) yaptığı çalışmaya göre çevre eğitiminin çevre sorunlarına duyarlılığı artırdığı ve bilim adamlarından sonra çevre sorunlarına en duyarlı toplum kesiminin öğrenciler olduğu ortaya çıkar. Yine Demirkaya’nın 2006’da yaptığı çalışmaya göre de öğrencilere okul öncesinden başlayarak uygulamalı çevre eğitimi verilmeli, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çevre eğitimi dersi zorunlu ders olarak okutulmalı sonucuna ulaşılır. Buradan hareketle de diyebiliriz ki çevre eğitimi ana okuldan başlayarak bütün düzeydeki okullarda verilebilir.

Araştırmanın beşinci alt problemi; öğretmen adaylarının çevre eğitime ve çevre sorunlarının nedenlerine ilişkin görüşleri cinsiyet ve branş değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir? şeklindedir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre çevre eğitime ve çevre sorunlarının nedenlerine ilişkin aldıkları puanların bağımsız gruplar t-testi

	Cinsiyet	n	Xort	Ss	t	p
Çevre eğitimi	Erkek	102	19,16	3,53	0,08	0,07
	Kız	167	18,27	2,7		
Çevre sorunlarının nedenleri	Erkek	102	11,66	1,74	1,59	0,008
	Kız	167	11,35	1,38		

Öğretmen adaylarının çevre eğitime ilişkin görüşleri tablo 3.5’de görüldüğü gibi cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buradan hareketle diyebiliriz ki çevre eğitimi dersi için cinsiyet önemli bir değişken değildir. Bu bulgu, Aydın’ın (2008) yaptığı tezin sonucu ile örtüşmektedir. Aydın’a göre de öğretmen adaylarının çevre eğitimi için cinsiyete ilişkin algı farklılaşması görülmemektedir. Ancak öğretmen

adaylarının çevre sorunlarının nedenlerine ilişkin görüşleri erkek öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<.05$). Ortalamalar arasında çok büyük farklılık olmamasına dayanarak kız ve erkek öğrencilerin çevre sorunlarının nedenlerinin farkında olduklarını söyleyebiliriz.

Tablo 6. *Öğretmen adaylarının çevre eğitimine ve çevre sorunlarının nedenlerine ilişkin görüşlerinin branş değişkenine göre farklılığı*

	Branş	n	Xort	Ss	t	p
Çevre eğitimi	Fen Bilgisi	104	18,6	2,73	0,59	0,10
	Sınıf Öğrt.	165	18,5			
Çevre sorunlarının Nedenleri	Fen Bilgisi	104	11,53	1,36	1,59	0,008
	Sınıf Öğrt.	165	11,42	1,63		

$p>0,05$

Tablo 6'daki bulgulara göre öğretmen adaylarının çevre eğitimine ilişkin görüşleri branş değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Çevre sorunlarının nedenlerine ilişkin görüşlerine baktığımızda ise fen bilgisi öğretmen adaylarının lehine bir farklılık olduğunu söyleyebiliriz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, çözümleri ve eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla uygulanan ölçeğin değerlendirilmesi ile şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmen adayları çevre sorunlarının endişe verici düzeyde olduğunu kabul ederek çevre sorunlarının günümüzde uluslar arası bir nitelik kazandığını belirtmişlerdir. Ayrıca yazılı ve görsel medyanın çevre konusundaki ilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenlerinin farkında olduklarını söyleyebiliriz.

Öğretmen adaylarının %59'u çevre sorunlarının nedeni olarak insanın kendisini göstermektedirler. İnsanların çevreye özensiz davrandıklarının farkında olduklarını söyleyebiliriz. Buna bağlı olarak da öğretmen adayları çevre sorunlarının çözümünün de insanlar tarafından gerçekleştirileceğini (%73) bunun içinde çözümün çevre eğitiminde ve örgün eğitim ile bütün kademelerde yer alması gerekliliği sonucuna ulaşılır.

Öğretmen adayları, Türkiye'deki eğitim kurumlarında çevre eğitimi derslerine yeterli derecede yer verilmediği görüşündedirler. Aynı zamanda eğitim fakültelerinde de bu konuda yetersiz olduğu görüşündedirler.

Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ve eğitimine ilişkin görüşlerinin cinsiyet ve branş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına baktığımızda ise çevre eğitimine ilişkin görüşlerinde bir farklılaşma görülmez iken çevre

sorunlarının nedenlerine bakışlarında erkeklerin ve fen bilgisi öğretmen adaylarının lehine bir farklılık bulunmuştur.

Araştırma sonuçları ışığında şu önerilerde bulunulur:

İnsanları bilgilendirmek adına yazılı ve görsel medyanın çevre sorunlarına daha fazla yer vermesi sağlanabilir. Çevrenin önemine ve problemlerine dikkati çekecek, halkı bilinçlendirmeye yönelik yayınlar yapılabilir.

Çevre eğitimi, zorunlu bir ders olarak Türkiye'deki bütün okul kademelerinde program içerisinde alınabilir. Böylelikle Başal'ın (2005) da belirttiği gibi; erken dönemde verilecek çevre eğitimi ile çocukta, bilişsel ve duygusal düzeyde, insanla doğa arasında karşılıklı saygıya dayalı, çevreye zarar vermeyen davranışları oluşturabilecek sağlıklı bir iletişim kurabilme becerisi ve çevreyi koruyup geliştirecek tutum ve davranışların kazanılması sağlanabilir. Yüksek öğretim kurumlarında özellikle eğitim fakültelerindeki öğretmen adaylarına çevre eğitimi dersleri yeni bir düzenlemeye gidilerek çevre sorunlarına karşı duyarlı öğrenci yetiştirmeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aktepe, S. ve Girgin, S. (2009). İlköğretimde Eko-Okullar ve Klasik Okulların Çevre Eğitimi Açısından Karşılaştırılması. İlköğretim Online Dergi, Cilt:8, Sayı:2.
- Atasoy, E., Ertürk, H. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 10-1.
- Aydın, N. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının ve Öğretmenlerinin Çevre Eğitime Yönelik Öz-Yeterlik İnançları Üzerine Sınıf Düzeyi, Kıdem ve Değer Yönelimlerinin Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Başal, H. A., 2005. Çocuklar için Uygulamalı Çevre Eğitimi, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Budak, B. (2008). İlköğretim Kurumlarında Çevre Eğitiminin Yeri ve Uygulama Çalışmaları, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demirkaya, H. (2006). Çevre Eğitiminin Türkiye'deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitime Yönelik Yaklaşımlar. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:16, Sayı: 1, Elazığ.
- Diñçer, M. (1996). Çevre Gönüllü Kuruluşları, Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Sorunları Yayınları No:110.
- Doğan, M. (1997). Ulusal Çevre Eylem Planı Eğitim ve Katılım Raporu, Ankara: DPT.

- Erdoğan, İ., Ejder, N. (1997). Çevre Sorunları, Ankara: Doruk Yayınları.
- Gökdayı, I. (1997). Çevrenin Geleceği: Yaklaşımlar ve Politikalar. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı, Yayın No.115
- Karasar, N. (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kayıkçı, M. (2009). Türkiye’de “Çevre İçin Eğitim” ve Katılım. <http://www.mukiyedergi.org>, 12.03.2011.
- Karol, S., Suludere, Z. Ve Ayvalı, C. (1998). Biyoloji Terimler Sözlüğü. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:699.
- Maskan, K., Efe, R., Gönen, S., Baran, M. (2006). Farklı Branşlardaki Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarının Nedenleri, Eğitimi ve Çözümlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:2, Sayı: 32, Adana.
- Mckeown-Ice, R. (2000). Environmental Education in the United States A Survey of Preservice Teacher Education Programs. The Journal of Environmental Education, 32 (1), 4-11.
- Ünal, S., Mançuhan, E., Soyar, A., 2001. Çevre Bilinci, Bilgisi ve Eğitimi, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası, İstanbul.
- Şahin, N., Cerrah, L., Saka, A., Şahin, B., (2004). Yüksek Öğretimde öğrenci Merkezli Çevre Eğitimi Dersine Yönelik Bir Uygulama. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 24, Sayı:3.
- <http://www.cevreorman.gov.tr>, 07.05.2011. 13:32
- <https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTTP/1268/unite10.pdf> 03.02.2012. 11:30.
- Türküm, S. (2006). Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci.

